

UNIVERSITATEA DIN PITEȘTI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ

Rezumatul tezei de doctorat
cu titlul

PROBLEMATICA DE FACTURĂ OBSESIVĂ
ÎN ROMANELE LUI ANTON HOLBAN

Coordonator științific
Prof. univ. dr. **Mircea Bârsilă**

Doctorand
Adelina Lascu (Beldugan)

Pitești
2017

CUPRINS

CUPRINS.....	2
ARGUMENT.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL I.....	Error! Bookmark not defined.
ANTON HOLBAN – REPERE ALE UNEI VIEȚI ÎN SLUJBA CREAȚIEI	Error! Bookmark not defined.
1.2. Activitatea literară și activitatea profesională – prezentare generală.....	17
CAPITOLUL II.....	Error! Bookmark not defined.
FORMELE ROMANULUI ROMÂNESC ÎN PERIOADA INTERBELICĂ.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Modelul balzacian.....	Error! Bookmark not defined.
2.2 Romanul românesc de analiză psihologică sau modelul experimental.....	Error! Bookmark not defined.
2.3. Psihologism și autenticism în romanul românesc interbelic	Error! Bookmark not defined.
2.3.1. Hortensia Papadat-Bengescu și romanul de analiză psihologică	Error! Bookmark not defined.
2.3.2. Camil Petrescu – ctitorul literaturii autentice.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.3. Mircea Eliade sau literatura ca formă fidelă a realității	Error! Bookmark not defined.
2.3.4. M. Blecher – literatura ca expresie a sincerității autentice	Error! Bookmark not defined.
2.3.5. Anton Holban în marea familie a prozatorilor de orientare autenticistă.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.5.1 Romanele obiective.....	Error! Bookmark not defined.
2.3.5.2. Trilogia erotică.....	Error! Bookmark not defined.
Capitolul III.....	Error! Bookmark not defined.
OBSESIA: O TEMĂ PERENĂ A LITERATURII	Error! Bookmark not defined.
3.1. Liviu Rebreanu – ctitor al frământărilor obsesionale.....	Error! Bookmark not defined.
3.2. Obsesia erotică în romanele lui Gib I. Mihăescu	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV	Error! Bookmark not defined.
PROBLEMATICA DE FACTURĂ OBSESIVĂ ÎN ROMANELE LUI ANTON HOLBAN.....	Error! Bookmark not defined.
4. Forme obsesive ale geloziei în trilogia romanescă a lui Anton Holban.....	Error! Bookmark not defined.
4.1. Gelozia ca formă obsesivă a amorului propriu	Error! Bookmark not defined.
4.2. Gelozia ca formă a obsesiei cunoașterii de sine.....	Error! Bookmark not defined.
4.2.1. Substratul unei egalități aparente	Error! Bookmark not defined.
4.2.2. Valențe oximoronice ale suferinței	Error! Bookmark not defined.

4.2.3. Degradarea elanului vital	Error! Bookmark not defined.
4.3. Gelozia ca formă obsesivă a complexului de inferioritate	Error! Bookmark not defined.
4.3.1. Reveria intimității	Error! Bookmark not defined.
4.3.2. În așteptarea apelului binefăcător	Error! Bookmark not defined.
4.3.3. Complexul propriei vârstei	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL V	Error! Bookmark not defined.
OBSESIA ÎNSINGURĂRII.....	Error! Bookmark not defined.
5.1. Demonul lucidității	Error! Bookmark not defined.
5.2. Sandu și Dania – existențe paralele.....	Error! Bookmark not defined.
5.3. Fotografia ca instantaneu artificializat	Error! Bookmark not defined.
5.4. Luna – martor tăcut al frământărilor lui Sandu.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL VI	Error! Bookmark not defined.
OBSESIA MORȚII ÎN PROZA HOLBANIANĂ.....	Error! Bookmark not defined.
6.1. Legea și misterul thanatosului – aspecte generale	Error! Bookmark not defined.
6. 2. Moartea între „cei aleși” și „mediocri”	Error! Bookmark not defined.
6.2.1. Sentimentul sfârșitului în proza holbaniană.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.3. „Căderea” și sacrificiul de sine	Error! Bookmark not defined.
6.4. Mesagerii morții.....	Error! Bookmark not defined.
6.5. Obsesia thanatică: un supliciu tantalic	Error! Bookmark not defined.
6.5.1. Funcția consolatoare a unor personaje străine	Error! Bookmark not defined.
6.5.2. Sandu – actorul dezastrelor	Error! Bookmark not defined.
6.5.3. Sumbra presimțire a morții	Error! Bookmark not defined.
6.6. Parada sufletelor moarte și a maniilor irecuperabile.....	Error! Bookmark not defined.
6.7. Prelungirea obsesiei morții în „fragmente”.....	Error! Bookmark not defined.
6.7.1. „Sateliții” unei morți care nu dovedește nimic	Error! Bookmark not defined.
6.7.2. Spectacolul morții	Error! Bookmark not defined.
6.7.3. Preludiul unei morți așteptate	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL VII.....	Error! Bookmark not defined.
PROZA LA GRANIȚA DINTRE REALITATE ȘI FICȚIUNE	Error! Bookmark not defined.
7.1. Corespondența – dosarul unei existențe.....	Error! Bookmark not defined.
7.2. Anton Holban – proza experienței de viață.....	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE.....	Error! Bookmark not defined.

PROBLEMATICA DE FACTURĂ OBSESIVĂ ÎN ROMANELE LUI ANTON HOLBAN

Obiectul acestei teze de doctorat îl constituie cercetarea romanelor lui Anton Holban prin prisma obsesiilor chinuitoare ale unuia și aceluiasi personaj: neliniștitul Sandu. Proza holbaniană este una autobiografică, părerea unanimă a criticilor fiind aceea că Sandu, surprins în dinamica transformatoare a vieții, nu este decât alter ego-ul autorului. Pentru că literatura lui e „o transcriere mai stilizată a acelorași neliniști și îndoieli care l-au torturat ca om”¹, Anton Holban i-a împrumutat eroului său incertitudinile, dorința nestrămutată de a cunoaște cât mai exact frământările lăuntrice și psihologia feminină, luciditatea, suferințele atroce, sinceritatea implacabilă, gelozia, însingurarea peste care se suprapune permanenta obsesie thanatică, ce se degajă aproape din fiecare pagină a scriiturii holbaniene.

Pornind de la amara constatare a prozatorului că exegeza nu a surprins, așa cum și-ar fi dorit, problematica fundamentală a operei sale, și anume *Moartea*, am dedicat o mare parte a cercetării analizei mecanismelor care declanșează obsesia thanatică.

Apăsător de efemeritatea ființei umane, literatura lui Holban urmează traiectoria, exploatată timid până la acel moment în epocă, a formulei literare existențialiste conform căreia singura modalitate de a înfrunța viața este să o trăiești, sincronizându-se astfel la nivel european cu André Malraux sau Jean-Paul Sartre. Sensul neclar al existenței, ca temă a prozei existențialiste, generează tragicul și absurdul de care proza holbaniană nu este străină. Eugen Ionescu, cel mai de seamă reprezentant al literaturii absurdului, identifică în proza holbaniană tema *vidului existențial*, explorată cu predilecție, mai târziu, în propriile creații. În încercarea de a umple golul imens ce caracterizează existența, eroul romanesc încearcă să se salveze prin iubire și literatură. Dacă prima este o veritabilă sursă de suferință chiar și când susține că nu iubește (*O moarte care nu dovedește nimic* (1931) sau că este îndrăgostit (*Ioana*, 1934), ori că sentimentelor sale nu li se răspunde cu aceeași intensitate (*Jocurile Daniei*, finalizat la sfârșitul anului 1935, dar publicat

¹ Pompiliu Constantinescu, *Anton Holban*, în „Vremea”, an X, nr. 472, 24 ianuarie 1937, p. 4.

postum în 1971), literatura devine terenul propice „pentru a-ți face portretul interior și a căuta să-ți prelungești existența”². Amenințat de moartea care nu cruță pe nimeni, scriitorul încearcă să se agațe cu disperare de orice aparține vieții, inclusiv de suferința atroce provocată de neîmplinirea în dragoste pentru că, deși dureroasă, ea este dovada faptului că trăiește.

Afinitatea declarată pentru Marcel Proust i-a determinat pe cei mai mulți critici printre care G. Călinescu și Pompiliu Constantinescu să vorbească despre proustianismul operei lui Anton Holban ceea ce până la un punct se susține prin preferința pentru *analiza psihologică*, pentru *confesiune* și pentru *poetica autenticistă*. Totodată, G. Călinescu și mai târziu Nicolae Manolescu recunoșteau și o influență gidiană, prin adoptarea tehnicii *metaromanului*, a *romanului în roman* și prin înclinația scriitorului român de a căuta experiențele tragice. Liviu Petrescu este de părere că Anton Holban nu îl urmează pe Marcel Proust, sesizând o mare diferență, în special, în ceea ce privește atitudinea personajelor în fața morții: „O discreție artificioasă caracterizează prințesele și ducesele lui Proust. La Holban, moartea satisface gustul pentru spectacol. Lipsa de sensibilitate se convertește în ritualul trivial și fastuos al înmormântării”³.

În literatura română, Anton Holban a manifestat o vădită simpatie față de scrierile Hortensiei-Papadat Bengescu și ale lui Camil Petrescu, autori care au pus bazele romanului românesc modern de analiză psihologică. Prin tehnicile folosite: *analiza psihologică*, *introspecția*, *relativismul*, *substanțialitatea*, *anticalofilismul*, *jurnalul intim*, autorii de mai sus reușesc să dea un suflu nou literaturii din perioada interbelică, atât de dorit de Eugen Lovinescu, susținătorul ardent al romanului de tip citadin și al sincronizării romanului autohton cu cel european. Chiar dacă primele două romane ale lui Anton Holban au fost scrise în manieră obiectivă, observarea atentă a comportamentelor eroilor săi lăsa se se întrevadă viitorul scriitor analist.

„*O moarte care nu dovedește nimic* este un roman dinamic, iar *Ioana* este un roman static”⁴, ne avertizează autorul în *Testament literar*, o adevărată profesiune de credință, care însoțește romanul *Jocurile Daniei*. Diferența ne este explicată prin faptul că, în timp ce în prima operă cititorul are parte de acțiune, rămânând cu sufletul la gură până la ultima pagină, poate chiar și după finalul lecturii, în *Ioana* intriga se cunoaște de la început. Prin urmare altceva

² Ibidem, p. 13.

³ Aurel Dragoș Munteanu, *Opera și destinul scriitorului*, Editura Cartea Românească, București, 1972, p. 169.

⁴ Anton Holban, *Testament literar*, în „Opere”, vol. 2, Editura Minerva, București, 1972, p. 13.

interesează aici și anume însoțirea lui Sandu prin tenebrele sufletului său torturat de gelozie și incertitudine. Eroul se află într-o permanentă tensiune interioară, încercând să găsească răspunsuri întrebărilor chinuitoare, însă orice întrebare dă naștere altora cu mult mai întunecate. În loc să se clarifice, el se afundă și mai mult în labirintul incertitudinilor, de unde rezultă, alături de presimțirea inevitabilului sfârșit, drama personajului holbanian.

Fuga de civilizație, evadarea din cotidian, înstrăinarea față de ceilalți, dar și față de el însuși, preferința pentru locurile neumblate, stăpânite de lună, admirația față de nemărginirea mării, iubirea ca formă de a atinge absolutul, gelozia acaparatoare și torturantă peste care se suprapune obsesia thanatică reprezintă principalele teme și motive din opera holbaniană care au fost analizate, prin metoda comparatistă, pe tot parcursul cercetării, cu scopul de a arăta cauzele ce le generează.

Anton Holban a mizat întotdeauna în proza sa pe efectul ultimei fraze, care trebuie să rămână în mintea cititorului, să nu lase „impresia de terminat”. Fiecare volum din trilogia erotică se încheie cu câte o moarte: a Irinei (*O moarte care nu dovedește nimic*), a motanului Ahmed – ce devine simbol al neîmplinirii iubirii sau imposibilitatea de a te sustrage din fața morții nici măcar prin intermediul sentimentelor de dragoste – (*Ioana*), a naratorului însuși (*Jocurile Daniei*).

O altă tehnică, mai puțin explorată în literatura română, menită să inducă în eroare cititorul, constă în a da același nume protagonistului. Fiind adeptul *autenticității*, Holban rămâne „fidel” aceluiași emblematic erou pentru a arăta că lumea are o anumită imagine la 20 de ani, alta câțiva ani mai târziu și, este cu totul diferită, când moartea pândește după colț.

Teza de doctorat este structurată în șapte capitole: **1. Anton Holban – repere ale unei vieți în slujba creației; 2. Forme ale romanului în perioada interbelică, 3. Obsesia: o temă perenă a literaturii, 4. Problematika de factură obsesivă în romanele lui Anton Holban, 5. Obsesia însingurării, 6. Obsesia morții în proza holbaniană, 7. Proza la granița dintre realitate și ficțiune.** Fiecare capitol prezintă numeroase subcapitole care ajută, pe de-o parte, la înțelegerea contextului în care apare opera holbaniană, dar, mai ales, la reflectarea diversității obsesiilor holbaniene.

În **Argument** sunt prezentate importanța și actualitatea temei, continuându-se cu formularea obiectivelor cercetării, obiective ce au fost urmărite pe parcursul întregii cercetări.

Anton Holban – repere ale unei vieți în slujba creației este primul capitol al lucrării, în care am realizat o scurtă prezentare a principalelor evenimente din biografia autorului, punctând, mai ales, pe cele care ulterior i-au marcat atât parcursul existențial, cât și creația. Aspectele biografice majore care i-au influențat evoluția ca om și scriitor au fost, în ordine cronologică, dese crize de mânie ale tatălui său, revărsate fără resentimente, asupra mamei și plâpândului fiu și, imediat după divorțul inevitabil al părinților, mutarea în casa bunicilor materni.

Anton Holban s-a născut la Huși, în 10 februarie 1902, fiind unicul fiu al Antoanetei Holban (n. Lovinescu), sora renumitului critic Eugen Lovinescu, și al ofițerului de armată Gheorghe Holban. Copilăria nefericită a lui Anton Holban a fost transfigurată artistic în piesa *Oameni feluriți*, scrisă la numai 19 ani, în care nu ezită să-și descrie obiectiv tatăl, ca fiind „un om rău, avar, grosolan, terorizând pe cei dimprejur”⁵ ca urmare „a tuturor variațiilor unei minți ce naufragiază în nebulă”⁶. Ulterior, în volumul care marchează debutul său ca scriitor – *Romanul lui Mirel* (1929) –, are loc o schimbare de perspectivă asupra tatălui, deși nu-i uită total accesele nervoase și ieșirile violente, dar dă dovadă de clemență în ceea ce-l privește. Boala nervoasă începuse să-l chinuie și pe tânărul scriitor și poate, acum, reușește să-și înțeleagă mai bine părintele, dacă ar fi să ținem cont de considerațiile lui Vladimir Jankélévici conform cărora decesul unui părinte „face să dispară ultimul intermediar, între moartea la persoana a treia și moartea-proprie; ultimul paravan ce separă moartea noastră personală de conceptul morții a căzut; [...] lăsându-ne față în față cu moartea. Acum e rândul meu”⁷.

După absolvirea Facultății de Litere-Filosofie, în 1925, Anton Holban își începe cariera didactică la Școala Normală de Băieți din Constanța, unde predă limba franceză. După o perioadă petrecută la studii în Franța, Holban își reia activitatea de profesor, în 1928, la Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați unde rămâne până în 31 august 1931. În această perioadă, tânărul profesor are o activitate literară intensă, publicând primele sale două volume de proză: *Romanul lui Mirel* (1929) și *O moarte care nu dovedește nimic* (1931). Cei trei ani petrecuți la Galați i-au servit scriitorului ca sursă de inspirație pentru romanul *Parada dascălilor* în care zugrăvește, în manieră obiectivă, maniile, obsesiile, jocurile de interese, meschinăriile din sistemul de învățământ.

⁵ Idem, *Oameni feluriți*, în *Opere*, I, Editura Minerva, București, 1975, p.12.

⁶ Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Minerva, București 1973, p. 383.

⁷ Vladimir Jankelevici, *Tratat despre moarte*, traducere de I. Gyuresik și M. Gyuresik, Editura Amarcord, Timișoara, 2000, p. 25.

Anul 1931 marchează schimbarea statutului său social prin căsătoria cu o studentă la Litere, Maria Dumitrescu, cunoscută încă de pe vremea când aceasta era eleva Nicoletei Ionescu, în 1925.

Moartea tragică și prematură a Nicoletei Ionescu, prototipul Irinei din *O moarte care nu dovedește nimic*, declanșează publicarea unor nuvele încărcate de dramatism: *Icoane la mormântul Irinei*, *Obsesia unei moarte (Vremea)*, *Conversații cu o moartă* („Vremea”, apoi „Viața românească”), urmate de *Preludiu sentimental*, *Zi glorioasă la Cernica*, *Marcel (Vremea)*. În 1934 publică, în prestigioasa „Revistă a Fundațiilor Regale”, capodopera nuvelisticii sale *Bunica se pregătește să moară*, și, la sfârșitul aceluiași an, vede lumina tiparului, după îndelungi căutări a unei edituri interesate, ultimul roman publicat în timpul vieții, *Ioana*.

În **Capitolul II, *Forme ale romanului în perioada interbelică***, am încercat să situăm opera holbaniană pe harta literaturii interbelice românești. Până a ajunge la extrem de prolifică perioadă literară dintre cele două conflagrații mondiale am considerat necesară o trecere în revistă a nașterii și a evoluției romanului sub cele două aspecte ale sale: obiectiv și analitic.

Romanul de analiză psihologică a avut de înfruntat rigorile impuse de proza de factură realistă de inspirație balzaciană, în care scriitorul omniscient dirija destinele personajelor ca un adevărat Demiurg. În cele din urmă, dorința de a scoate în evidență tenebrele sufletului omenesc se impune ca model narativ și în literatura română, sincronizându-se cu literatura occidentală al cărei reprezentant incontestabil este scriitorul francez Marcel Proust.

Momentul hotărâtor pentru întreaga proză de orientare analitică îl constituie apariția romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* (1930), de Camil Petrescu. Scriitorul a fost și un înflăcărat teoretician al acestei mișcări. Simpatizant declarat al lui Marcel Proust și „întâiul nostru prozator care i-a adoptat metoda”, Camil Petrescu susține *teoria sincronismului* elaborată de Eugen Lovinescu afirmând în conferința dedicată marelui prozator francez *Noua structură și opera lui Marcel Proust* că literatura unei perioade trebuie să fie în deplină corelație cu știința și psihologia epocii respective.

Mircea Eliade, G. Ibrăileanu, Mihail Sebastian, M. Blecher sau Anton Holban adoptă și ei formula literară a lui Camil Petrescu. Cu toții au militat pentru *autenticitatea* trăirilor, consemnate la persoana întâi. *Jurnalul intim* al autorului devine materia primă, punctul de plecare al romanului.

În analiza psihologică a personajelor sale, Anton Holban este adeptul sincerității fără rezerve, eroul holbanian dând dovadă de o luciditate dureroasă în căutarea unor răspunsuri la problemele existențiale care-l preocupă. Sinceritatea este o *conditio sine qua non* a autenticității, pentru că este imposibil să surprinzi vastitatea trăirilor sufletești. În susținerea autenticității, scriitorul apelează la anumite tehnici narrative ușor reperabile, printre care pagini de jurnal, personaje care au un corespondent în realitate sau chiar apeluri disperate către cititor pentru a-l ajuta să găsească adevărul ce se ascunde cu obstinație.

Așa cum scriitorii „obiectivi” doreau reproducerea cât mai fidelă a realității, într-un discurs de tip *doric*, analiștii, adepți ai romanului *ionic*, își propun să prezinte realitatea propriei persoane, întrucât fiecare individ constituie o realitate, un microunivers de sine stătător.

Anton Holban „este unul din cei mai de seamă prozatori moderni”⁸, alături de Hortensia Papadat-Bengescu (pe care o consideră „o aplicație românească a teoriilor lui Freud”⁹) și Camil Petrescu fondatorul literaturii române de analiză psihologică. Admirația pentru cei doi înaintași ai săi a fost frecvent recunoscută de Anton Holban. Acestora li se mai adaugă, printre alții, Mircea Eliade, G. Ibrăileanu, Felix Aderca, M. Blecher.

Capitolul III, Obsesia: o temă perenă a literaturii, prezintă preocupările diferitor scriitori pentru anumite elemente și aspecte obsedante. Liviu Rebreanu și Gib I. Mihăescu, contemporani ai lui Anton Holban, sunt considerați premurgători ai motivului obsesional în literatura română.

În vasta sa operă, Liviu Rebreanu a creat eroi măcinați de obsesii dintre cele mai variate. Cauzele tulburărilor psihice ale personajelor sunt multiple: lipsa pământului, dorința de înavuțire, complexul de inferioritate în fața fruntașilor satului, dezamăgirea în dragoste, sentimentul inutilității, conflictul dintre datoria față de țară și dezideratele stăpânirii ungurești.

Romanul *Pădurea spânzuraților* (1922) „este construit în întregime pe schema unei obsesii, dirijând destinul eroului din adâncimile subconștientului”¹⁰. Ofițerul român simte acut fiorul morții, încă de la începutul romanului, când asistă la execuția stângaci pregătită a cehului Svoboda acuzat că ar fi dezertat, trădând astfel interesele armatei. Privirea resemnată și plină de mândrie a condamnatului îl va chinui pe Bologa, reprezentând un aspect obsedant care-l va

⁸ G. Călinescu, *Istoria critică a literaturii române*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008, pag. 747

⁹ Anton Holban, *Viața și opera doamnei H. P.- Bengescu*, în „România literară”, nr. 17, decembrie 1932, p.6.

¹⁰ Tudor Vianu, *Artă prozatorilor români*, Editura Hyperion, Chișinău, 1991, p. 327.

urmări pe locotenent până la propria execuție, sondând adânc în conștiința sa, tulburându-i sufletul.

Pornind de la subiectul nuvelei *Nebunul*, Rebreanu conturează în *Ciuleandra* un personaj dominat de obsesii, aducând în prim-plan o temă psihiatrică, accentul mutându-se acum pe analiza celor mai ascunse taine ale subconștientului. Fără să-și poată explica motivul care a dus la uciderea iubitei și nevinovatei sale soții, Puiu Faranga este internat la cererea tatălui, fost ministru de justiție, într-un spital de boli mintale. Elementele obsesive centrale care pun stăpânire pe mintea bărbatului, perfect sănătos în momentul crimei, sunt neînțelegerea gestului său necugetat, căruia îi găsește mai multe scuze, însă niciuna convingătoare și incapacitatea de a-și aminti pașii jocului „Ciuleandra”.

Încadrat de Ov. S. Crohmălniceanu în capitolul *Universul proiecțiilor obsesive*,¹¹ Gib I. Mihăescu (1894-1935) este de departe cel mai fervent practician al literaturii obsesionale din perioada interbelică și, poate, din întreaga literatură română. Romanele scriitorului – *Brațul Andromedei* (1930), *Rusoaica* (1933), *Femeia de ciocolată* (1933), *Zilele și nopțile unui student întârziat* (1934) și *Donna Alba* (1935) – sunt dominate de obsesii, cele mai multe dintre acestea de ordin erotic. Cea mai frecventă obsesie o constituie lupta pentru cucerirea/cunoașterea femeii ideale. Acest lucru susține interesul autorului de a crea femeia ideală într-o societate decăzută, preocupare întâlnită, mai ales, în spațiul poetic. Ceea ce au în comun Zina Cornoiu, Valentina Andreevna Grușina, domnișoara Eleonora, Arina Velovan, Donna Alba este frumusețea aproape ireală, dar și statutul lor social, făcând parte din „lumea bună”, spre care tânjesc protagoniștii, în permanență stăpâniți de un complex de inferioritate, generator și el de obsesii. Romanele sale de inspirație dostoevskiană, scot în evidență „un meșter analist al excrescențelor maladive de simțire, al stărilor de conștiință închise în ele, ciclice – stări obsesive de scurtcircuit sufletesc”¹², conturând eroi preocupați de o singură problemă fundamentală: erotismul.

Capitolul IV, *Problematica de factură obsesivă în romanele lui Anton Holban*, prezintă principalele cauze ale declanșării geloziei lui Sandu, sentiment care caracterizează trilogia erotică. Îngemănarea dintre Eros și Thanatos este ominiprezentă, ambele reprezentând domenii de interes fundamentale pentru sufletul chinuit de îndoieli și incertitudini ale eroului problematic.

¹¹ Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, I, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 511.

¹² Vladimir Streinu, „Gib Mihăescu, Donna Alba”, în *Pagini de critică*, București, Editura pentru Literatură, 1974, p. 126.

În toate cele trei romane de dragoste ale scriitorului, gelozia este „producătoare de neliniști”, îmbrăcând forme torturante. Sandu găsește în acest sentiment cele mai autentice surse de suferință, fiind, pe rând, atât „încornorat” cât și analist al propriilor stări pornite din gelozie.

Protagonistul din *O moarte care nu dovedește nimic*, ce susține că nu-și iubește partenera este, totuși, gelos, în ciuda faptului că Irina îi era credincioasă. Dar, „sentimentul geloziei nu pretinde neapărat dragoste”¹³. Prin urmare, gelozia nu se naște pe fondul iubirii, ci, mai degrabă, din teama eroului că Irina l-ar putea părăsi cândva pentru un alt bărbat, uitând definitiv toată munca lui de a o educa (de a o modela). Sandu nu poate accepta ca altcineva să-i ia locul și să se bucure de ceea ce a realizat, întrucât ar fi o lovitură extrem de puternică în amorul propriu, la care protagonistul ține mai mult decât la dragostea față de Irina. Relația lor durează timp de cinci ani, chiar și în lipsa dragostei, perioadă în care protagonistul înregistrează cu luciditate fiecare trăire, încercând să se (auto)cunoască.

În *Ioana*, gelozia este un subiect concret. Eroina vine după trei ani, direct din brațele Celuilalt, cum avea să-i reproșeze mai târziu Sandu, ca să reia, din punctul în care o lăsase, relația cu bărbatul pe care nu l-a putut uita. Dacă iubirea le-a fost compromisă de comportamentul eroului al cărui spirit critic nu putea fi înșelat nici măcar de fiorii dragostei, Ioana decidând să-l părăsească, acum aceasta speră că Sandu îi poate ierta adulterul și vor trăi fericiți. Dar, gelozia retrospectivă nu-i dă pace eroului căutător de certitudini care încearcă să afle cât mai mult din intimitatea fostului cuplu, trăind la intensitate maximă momente de suferință atroce. Gelozia devine o barieră de netrecut, iar eșecul relației este previzibil. Tot ea devine motivul fundamental al distanțării lui Sandu față de o Ioana din ce în ce mai absentă, dar mereu acolo când era vorba de a-i întreține chinurile, testându-și limitele suportabilității, într-un demers epuizant, acela al cunoașterii de sine.

În *Jocurile Daniei*, întâlnim un Sandu ajuns la vârsta maturității, convins că a venit vremea întemeierii unei familii, după care au tânjit celelalte iubite ale sale, dar eroina nu pare deloc dispusă să-i împlinească dorința. Diferențele majore dintre ei – vârstă, religie și stare materială – îi produc eroului un acut sentiment de inferioritate pe care nu-l va putea tempera niciodată. În absența Daniei, Sandu este gelos pe toți cei cu care eroina ar putea intra în contact. Starea materială precară îl împiedică să țină pasul cu tânăra evreică pe care nu o poate însoți în călătoriile din Europa sau îl determină, să privească numai de la fereastra modestei sale camere,

¹³ Anton Holban, *O moarte care nu dovedește nimic*, Ioana, Editura Eminescu, București, 1974, p. 15.

cinele luxoase la care Dania participa. Lipsa controlului asupra femeii iubite, imposibilitatea de a comunica în voie cu aceasta și, mai ales, amenințarea morții ne oferă imaginea unui erou ajuns la capătul puterilor al cărui parcurs existențial este pe cale să se sfârșească.

În **Capitolul V, *Obsesia însingurării***, am scos în evidență influențele romantice din proza holbaniană, fără a avea însă pretenția de a-l considera un romantic incurabil. Sandu, personajul central al prozei holbaniene, se simte un damnat al societății din care face tot posibilul să se sustragă. De asemenea, el încearcă să atingă idealul prin iubire sau cunoaștere, se refugiază în natură sau caută să plece cât mai departe, să evadeze din cotidian, privind cu nesaț spre trecut, întocmai scriitorului său preferat Marcel Proust.

Luna – ca astru tutelar – devine martorul frământărilor sale interioare. Astrul nocturn este prezent, cu regularitate, atât în nuvele, cât și în romane. De exemplu, în romanul *Ioana*, protagoniștii își fac planuri de moarte împreună sub privirile tăcute ale lunii, Hacik capătă proporții colosale sub influența aceluiași astru, ritualul de înmormântare al motanului Ahmed devine înfiorător, tocmai din cauza luminii stranii a lunii care, prin spectacolul oferit, accentuează ideea efemerității umane, contrastând cu eternitatea ei incontestabilă.

În *Jocurile Daniei*, luna pare că empatizează cu tragedia lui Sandu și-și mărește volumul direct proporțional cu suferința sa. Aflat la Fălticeni, încercând să-și vindece rănilor, entuziasmul celor din jur îl dezarmează și numai astrul nocturn devine martor al chinurilor sale psihice și fizice: „Luna a fost așa de mare, de apropiată, vibra cu atâta forță, că aveam impresia că o auzeam respirând”¹⁴.

Măreția lunii și apropierea sfârșitului îl dezarmează pe erou, care nu mai poate găsi nicio consolare în viața cotidiană, copleșit de resemnare și de sentimentul nimicniciei existenței umane mediocre, în contrast cu eternitatea lunii.

Psihismul romantic se manifestă la Holban în special prin abandonarea în natură sau în muzică, cele două pasiuni omniprezente fiind, alături de călătorii, adevărate surse de liniște sufletească.

În *Halucinații*, eroul este mai singur ca niciodată. După ce fusese însoțit de un întreg alai, Sandu a rămas singur pentru totdeauna, dar, ca „ales” al morții, starea îi produce extaz: „Singurătate! De unde să iau cuvinte așa de impalpabile, culori așa de armonioase, ca să-ți descriu farmececele! Te păraseam, infidel, târât de slăbiciuni, și apoi, după dezastre, te regăseam

¹⁴ Idem, *Jocurile Daniei*, Editura Eminescu, București, 1985, p. 158.

cu nesațiu pentru o vreme”¹⁵. Trăind în permanență cu gândul morții, la care raportează orice acțiune, suferind atroce și chinându-se să-și analizeze furtunile interioare, Sandu, acest „corifeu” al dezastrelor, își pregătește încet-încet trecerea în cealaltă existență, însoțit pentru ultima dată de lună și de acorduri muzicale.

Capitolul VI, *Obsesia morții în proza holbaniană*, este dedicat analizei problematicei morții care-l preocupă și stăpânește, deopotrivă, pe eroul holbanian. Sandu dezvoltă propria filozofie, împărțind oamenii între „aleși” ai morții și „mediocri”. Cei care și-au trăit viața pregătindu-se intens pentru clipa de pe urmă, cum procedează Sandu sau bunica sa, se înscriu în prima categorie, iar cei care nu-i pot pricepe rostul, mediocrii, și proza holbaniană abundă de astfel de personaje, rămân la fel de superficiali chiar și cu câteva clipe înainte de a trece dincolo.

Faptul că este inadmisibilă pentru conștiința umană, moartea devine obsedantă pentru Sandu. Câmpul semantic al morții este prezent în majoritatea operelor holbaniene. Cuvinte precum cimitir, catafalc, mormânt, icoane, înmormântare, bolnav, boală, durere, sinucidere, cadavru, moarte sunt folosite obsedant. Viziunea despre moarte a lui Anton Holban vizează „importanța decisivă atribuită mării treceri ca încununare a vieții insului, cât și prin convingerea privind caracterul strict individual al clipei finale”¹⁶.

În primul său roman subiectiv *O moarte care nu dovedește nimic*, Anton Holban mărturisea că „personagiul principal trebuia să fie Moartea, care revine mereu, ca un laitmotiv”¹⁷. Încă din titlu se face referire la momentul mării treceri, care, însă nu poate dovedi, așa cum și-ar fi dorit Sandu, un însetat căutător de certitudini, că Irina poate fi integrată în categoria aleșilor, că ar fi putut simți la intensitate maximă magia sfârșitului.

Discuțiile despre moarte sunt frecvente și în *Ioana*, devenind chiar insuportabile pentru eroină. Boala surorii sale, o mondenă incurabilă, devine prilej de profunde reflecții asupra morții, Sandu condamnând ferm posibilitatea ca Viki, ar putea cunoaște această experiență înaintea sa.

În *Jocurile Daniei*, obsesia thanatică se află la începutul romanului într-un plan secund, acutizându-se în a doua jumătate a romanului, când Sandu se simte mai aproape ca niciodată de sfârșitul vieții. Permanent, eroul știe ca relația sa se îndreaptă spre o ruptură iremediabilă, dar amână intenționat despărțirea, deoarece aceasta însemna chiar moartea sa.

¹⁵ Idem, *Halucinații*, în „Bunica se pregătește să moară”, Editura Minerva, București, 1971, p. 89.

¹⁶ Mariana Vartic, *Anton Holban și personajul ca actor*, Editura Eminescu, București, 1983, p. 209.

¹⁷ Anton Holban, *Pseudojurnal*, Editura Minerva, București, 1978, p. 178.

În schițe și nuvele, denumite de Anton Holban „fragmente”, obsesia thanatică este omniprezentă. Scrierile, care au rezultat ca urmare a rupturii definitive dintre Sandu și Irina, sunt impregnate de dramatism. Moartea neașteptată a eroinei îl tulbură peste măsură pe neliniștitul protagonist care încearcă, în zadar, să găsească răspunsuri și justificări comportamentului fostei iubite. În nuvela *Halucinații* este cuprinsă întreaga viziune a autorului despre condiția umană, reprezentând totodată și un strigăt de disperare al individului supus implacabilului său destin efemer. Trecându-i prin față momentele decisive din viață, personajul-narator își imaginează propria moarte, nelipsind nici acum ceremonialul grotesc de conducere a defunctului pe ultimul drum.

În *Bunica se pregătește să moară* (1934), Anton Holban dezvoltă o altă viziune în ceea ce privește moartea. Este vorba de sfârșitul firesc al unui om, care înaintează cu pași mici, dar siguri, spre finalul unei vieți trăite demn. Pentru că moartea nu vine brusc, Sandu are posibilitatea de a suprinde toate reacțiile bunicii al cărui organism slăbește în fiecare zi, devenind „o lumânare care se stinge” sub ochii curioși ai nepotului. Problematika morții este abordată acum dintr-o altă perspectivă, a martorului direct al unor transformări care îi adâncesc și mai mult setea de cunoaștere. Paradoxal, deși sunt despărțiți ca vârstă de aproximativ o jumătate de secol, nepotul are în față tot moartea ca urmare a bolii care-i chinuie existența.

În *Parada dascălilor*, problematica morții a trecut neobservată, se plângea Anton Holban, întocmai cum se întâmplase și cu *O moarte care nu dovedește nimic*. Atitudinea degajată și chiar ironică a profesorilor în fața morții este de neînțeles pentru Sandu, tânărul dascăl de limba și literatura franceză. Nici măcar sfârșitul tragic al unui coleg nu-i determină să-și pună întrebări existențiale, episodul fiind trecut repede cu vederea, fiecare slujitor al condeiiului reîntorcându-se la viața dominată de ticuri, devenite cu timpul defecte sau pasiuni monocorde care le-a ucis sufletul, fără să se întrevadă vreo posibilitate de a-și depăși condiția.

În ultimul capitol, *Proza la granița dintre realitate și ficțiune*, am cercetat laboratorul de creație al lui Anton Holban, prin lectura *Pseudojurnalului* său, un autentic „dosar existențial”, analizând, totodată, în ce măsură întâmplările din viața personală au fost transfigurate artistic fără a avea nici cea mai mică intenție de a pune semnul egalității între autor și personaj.

Pe măsură ce lectura avansa, am descoperit un caracter în permanentă zbatere, cu o existență chinuitoare, atins de lipsuri de natură materială, pasionat de muzica de calitate și mereu în căutarea unei călătorii care să-l scoată dintr-un cotidian sufocant. Cele mai multe epistole sunt

pline de patos, exprimând odată în plus singurătatea în care își trăiește viața, dominată de obsesii torturante și mai ales de sentimentul morții apropiate. Uneori aceste scrisori, cele mai multe adresate fidelului său prieten Nelu Argintescu, par, mai degrabă, pagini de literatură, în care autorul lor își strigă disperarea, părând că ignoră destinatarul real sau pe cel care ar putea să le citească la un moment dat. Sinceritatea este debordantă și aici, la fel ca în operă, adevărul trăirilor fiind cel care primează și nu impresia lăsată celui căruia i se adresează. Același dramatism al creației se regăsește și în corespondență, cititorul de azi având ocazia să asiste retroactiv la o existență chinuită, care a devenit principala sursă de inspirație a scrierilor lui Anton Holban. Astfel, regăsim un tânăr care întoarce fața de la o societate superficială, care se dovedește incapabilă în a-i înțelege zbaterile, dorind ca posteritatea să-și amintească de el, cu atât mai mult cu cât simptomele unei boli nediagnosticate îi pot aduce oricând sfârșitul, lucru ce s-a dovedit a fi real. În pofida nostalgiilor și regretelor exprimate de cele mai multe ori în scrisori, a suferințelor provocate în special de societatea meschină în care trăiește, se remarcă totuși o dorință nestrămutată de a se bucura de viață, cu toate că mediul îi este ostil.

Nu există dubiu că experiența trăită de autor este cea care i-a mijlocit și inspirat operele. Următoarele exemple sunt elocvente sub acest aspect: prototipul Irinei este Nicoleta Ionescu, fosta colegă de facultate a scriitorului, care a murit fulgerător, momentul tragic fiind consemnat și în nuvele; Ioana a fost inspirată de Maria Dumitrescu, cea care i-a fost soție timp de doi ani în perioada 1931-1933. Lidia Manolovici, tânăra evreică insensibilă care a destrămat prietenia lui Holban cu Octav Șuluțiu, este prototipul eroinei din *Jocurile Daniei*. De asemenea, întregul corp profesoral de la liceul din Galați, unde Anton Holban a predat timp de trei ani, este redat cu ironie amară în *Parada dascălilor*. În *Oameni feluriți*, se regăsesc elemente din biografia autorului, Coca fiind, după părerea lui Eugen Lovinescu, ipostaza lui Holban la vârsta copilăriei. Indiferent câte asociații s-ar face între operă și autor trebuie să ținem cont de următorul aspect: creația este superioară vieții, cu atât mai mult cu cât este singura care rămâne posterității.

Aprofundarea examinării operei lui Anton Holban prin grila biografiei, în spiritul criticii psihanaliste, chiar dacă se pornește dinspre operă spre autor, poate să ducă la concluzii înșelătoare. Rezervele noastre în ceea ce privește rezultatele la care se ajunge printr-o cercetare de tip psihanalitic, se întemeiază pe teoria lui C. G. Jung potrivit căreia „orice ar putea face psihologia în privința artei, s-ar limita la procesul psihic al activității artistice și nu ar viza

niciodată însăși esența intimă a artei”¹⁸. Din punctul lui de vedere, cauzalitatea personală este „complet inadecvată pentru opera de artă, în măsura în care opera nu este un om ce reprezintă ceva suprapersonal. Ea este ceva care nu are personalitate și de aceea, pentru el, ceea ce este personal nu reprezintă un criteriu. Ba chiar, opera de artă autentică își are rațiunea ei specifică, aceea că reușește să se elibereze din îngrădirile și fundăturile a ceea ce este personal și să lase departe în urma ei toată efemeritatea și respirația scurtă a ceea-ce-este-doar personal”¹⁹. Jung consideră că o operă ia naștere din intenția autorului de a obține efecte hotărâte de el. Ca plămuire creatoare, ce provine din cele mai puternice trăiri ale autorului, opera de artă nu poate, totuși, să fie redusă la o psihologie cauzalistă sau la arsenalul fanteziei patologice.

CONCLUZII

Unicitatea creației holbaniene constă în măiestria lui Anton Holban de a-și înzestra eroul, un însetat căutător al idealului, cu o dorință nestrămutată de a-și prelungi în timp existența, marcată de spectrul dispariției, și care nu-și pierde luciditatea nici măcar în situațiile-limită la care destinul îl supune. Incertitudinile care se ivesc odată cu analiza infinitezimală a oricărei trăiri îi guvernează viața, ajungând să se întrebe în permanență dacă iubește, dacă este gelos, dacă vrea sau nu să fie singur sau dacă poate suporta mai multă suferință decât i-a adus neîmplinirea în dragoste. De asemenea, Sandu – care a experimentat de-a lungul existenței atâtea stări contradictorii – se teme că nu va avea atitudinea potrivită nici măcar în fața inevitabilului sfârșit.

O caracteristică esențială a scriiturii lui Anton Holban este *staționarul* constând, pe de-o parte, în juxtapunerea fragmentelor narative și, pe de alta, în prezența descrierilor sau a filelor de jurnal, ce fac din discurs „o cronică întreruptă de o acronie”²⁰. Lipsit de tradiționala dinamică, discursul holbanian alcătuit din fragmente, ia aspectul „unui arbore narativ”. Oprind timpul și întrerupând firul acțiunilor, descrierea în romanele lui Anton Holban prefățează, adesea, anumite acțiuni viitoare. În astfel de situații, descrierea are și virtuți unificatoare. În alte cazuri, ea funcționează ca o proiecție metaforică a unor situații și stări anterioare. Fărămițarea unității

¹⁸ C. G. Jung, *Despre legăturile psihologiei analitice cu opera literară*, în „Opere”, 15, traducere din limba germană de Gabriela Danțiș, Editura Trei, București, 1995, p. 68.

¹⁹ *Ibidem*, p. 74

²⁰ Cf. Jean Ricardou, *Noi probleme ale romanului*, în românește de Liana și Valentin Atanasiu, Prefață de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1988, p. 65.

sintactice a textului aplanează, în romanele holbaniene, conflictul dintre narațiune și descriere în portativul unei moderne poetice românești. Mecanismul ordonării textului induce impresia de *montaj*. Ignorarea articulării, la suprafață, a segmentelor, procedeu caracteristic „romanelor noi, facilitează obținerea unei scriituri a cărei „boală” este *tehnicismul*. Sub aceste aspecte, formula scriiturii lui Anton Holban este mai aproape de cea a lui Proust, cea a lui Søren Kierkegaard (*Jurnalul seducătorului*), J. M. G. Le Clézio, Alain Robbe-Grillet (și alții) decât de scriitura lui Liviu Rebreanu sau cea a lui Sadoveanu. Desigur, romanele lui Anton Holban nu se ridică din punct de vedere valoric, deasupra capodoperelor din epocă, dar formula sa romanescă oglindește o nouă concepție despre roman, o concepție deschisă către așa-numita „mișcare” a literaturii europene, între cele Două Războaie Mondiale.

Interesul în actualitate pentru proza lui Anton Holban este mai puternic decât interesul manifestat în epocă pentru scrierile sale. Opera sa este receptată, în ultimul timp, prin prisma prozei experimentale. Fragmentele cu statut de *jurnal intim* din romanele sale, precum și succesiunea episoadelor în spiritul așa-numitei „proze statice” și, respectiv, „jocul” stărilor trăite de personaje, un „joc” pe nisipul mișcător al incertitudinilor sau cel în portativul pesimist al certitudinilor, asigură scriiturii din tripticul erotic al lui Anton Holban un caracter de netăgăduită modernitate.

Cuvinte-cheie: Anton Holban, obsesie, eros, thanatos, gelozie, singurătate, autenticitate, iubire, moarte, călătorie, muzică, evadare, realitate, ficțiune, alter ego, personaj-narator, analiză psihologică;

BIBLIOGRAFIE

I. Principalele ediții ale operei lui Anton Holban

Romanul lui Mirel, Editura Ancora, București, 1929.

O moarte care nu dovedește nimic, Editura Cugetarea, București, 1931.

Parada dascălilor, Editura Cugetarea, București, 1932.

Ioana, Editura Pantheon, Brad, 1934.

Halucinații, Editura Vreamea, București, 1938.

Jocurile Daniei, Editura Cartea Românească, București, 1971.

Opere, vol. I-III, Studiu introductiv, ediție îngrijită, note și bibliografie de Elena Beram, Editura Minerva, București, vol. I-1970, vol. II-1972, vol. III-1975.

Bunica se pregătește să moară. Schițe, nuvele, note de călătorie, Ediție îngrijită, prefață și tabel cronologic de Elena Beram, Editura Minerva, București, 1971.

O moarte care nu dovedește nimic, Ioana, Editura Eminescu, București, 1974.

Romane, vol. I (*O moarte care nu dovedește nimic. Ioana*), vol. II (*Jocurile Daniei*), Ediție îngrijită de Elena Beram și Nicolae Florescu, Antologie și Repere istorico-literare alcătuite în redacție de Mihai Dascăl, Editura Minerva, București, 1982, colecția „Patrimoniu”.

Jocurile Daniei, Editura Eminescu, București, 1985.

O moarte care nu dovedește nimic. Ioana, Prefață de Nicolae Florescu, Editura Minerva, Colecția „B.P.T.”, 1992.

O moarte care nu dovedește nimic. Ioana, prefață de Teodor Vârgolici, Editura Gramar, București, 1995.

Opere, vol. 1 Romane (*O moarte care nu dovedește nimic, Ioana, Jocurile Daniei*), vol. 2 Proză (*Romanul lui Mirel, Parada dascălilor, Schițe și 29 nuvele, Note de călătorie*), Ediție de Elena

Beram, Cronologia vieții și operei de Elena Beram și Nicolae Florescu, vol. 2, Editura Minerva, București, 1997.

Conversații cu o moartă, Antologie, prefață, note și comentarii de Marius Chivu, Editura Polirom, Iași, 2005.

Opere, vol. I – Romane. Schițe și nuvele, vol. II – Teatru. Note de călătorie, Comentarii critice, ediție, note și comentarii de Elena Beram, Studiu introductiv de Eugen Simion, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă și Editura Univers Enciclopedic, București, 2005

Pseudojurnal. Corespondență, acte, confesiuni, Ediție de Ileana Corbea și Nicolae Florescu, Editura Minerva, București, 1978.

II. Scrieri beletristice, de alți autori

*** *Epopoea lui Ghilgameș*. În românește de Virginia Șerbănescu și Al. Dima, Editura Mondero, București, 1996.

M. Blecher, *Întâmplări din irealitatea imediată, Inimi cicatrizate, Vizuina luminată*, Editura Vinea, București, 1999.

Delavrancea, Barbu, *Opere*, Vol. I, Editura pentru literatură, București, 1965.

Eliade, Mircea, *Maitreyi, Nuntă în cer*, Editura Minerva, București, 1986.

Eliade, Mircea, *Șantier. Roman indirect*. Ediția a doua, Editura Rum-Irina, București, 1991.

Gide, André, *Tezeu. Din file de toamnă*. Traducere de Virgil Tănase, Editura Univers, București, 1971.

Goethe, Wolfgang Johann, *Poezii*. Traducere de Maria Bănuș, Editura Tineretului, București, 1957

Ibrăileanu, G., *Adela*, Editura Eminescu, București, 1974.

Kafka, Franz, *Procesul*. Traducere de Roland-Mathias Schenn, Editura Adevărul Holding, București, 2009.

Kierkegaard, Søren, *Jurnalul Seducătorului*. Traducere de Kjeld Jensen și Elena Dan, Editura Scripta, București, 1992.

Lovinescu, Eugen, *Acord final*, Editura Dacia, Cluj, 1974.

Mihăescu, I., Gib, *La "Grandiflora"*, Vol. I, Editura pentru literatură, București, 1967.

Mihăescu, I. Gib, *Brațul Andromedei*, Editura Minerva, București, 1983.

Mihăescu, I. Gib, *Donna Alba*, Editura Eminescu, București, 1985.

Mihăescu, I. Gib, *Rusoaica*, Editura Litera Internațional, București, 2009.

Mihăescu, I. Gib, *Zilele și nopțile unui student întârziat*, Editura Litera, București, 2010.

Mihăescu, I. Gib, *Femeia de ciocolată*, Editura Alpha, București, 2012.

Papadat-Bengescu, Hortensia, *Logodnicul*, Editura Eminescu, București, 1970.

Papadat-Bengescu, Hortensia, *Rădăcini*, Editura Minerva, București, 1983.

Papadat-Bengescu, Hortensia, *Fecioarele despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns*, postfață și tabel cronologic de Doina Modola, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986.

Petrescu, Camil, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, Tabel cronologic, prefață, note și bibliografie de Sanda Radian, Editura Albatros, București, 1982.

Petrescu, Camil, *Patul lui Procust*, Ed. Cartea Românească, București, 1987.

Proust, Marcel, *Oeuvres*, tome I, 677, Gallimard, 1956.

Rebreanu, Liviu, *Ciuleandra*, Editura pentru Literatură, București, 1976.

Rebreanu, Liviu, *Ion*, Editura Minerva, București, 1977.

Rebreanu, Liviu, *Pădurea Spânzuraților*, Editura Ion Creangă, București, 1976.

Rebreanu, Liviu, *Răscoala*, Editura Eminescu, București, 1981.

Sadoveanu, Mihail, *Opere*, vol. 14, București, Editura de stat pentru literatură și artă, 1958.

Turgheniev, Ivan Sergheevici, *Un cuib de nobili*. Traducere și note de Cornelia Topală, Editura Leda, București, 2006.

III. Bibliografie critică

a.) Monografii

Călinescu, Alexandru, *Anton Holban. Complexul lucidității*, Editura Albatros, București, 1972.

Urdea, Silvia, *Anton Holban sau interogația ca destin*, Editura Minerva, București, 1983.

Vartic, Mariana, *Anton Holban și personajul ca actor*, Editura Eminescu, București, 1983.

Mangiuilea, Mihai, *Introducere în opera lui Anton Holban*, Editura Minerva, București, 1989.

Florescu, Nicolae, *Divagațiuni cu Anton Holban*, Editura „Jurnalul literar”, București, 2001.

Vasilescu, Emil, *Anton Holban*, Editura Erc Press, București, 2002.

Glodeanu, Gheorghe, *Anton Holban sau „transcrierea” biografiei în operă*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006.

b.) Istorii literare

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*, Editura Minerva, București, 1982.

Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. I-II, Editura Minerva, București, 1973.

Manolescu, Nicolae, *Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc*, Editura Paralela 45, Pitești, 2014.

Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum, București, 2000.

Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, Vol. II, Editura Minerva, București, 1972.

c.) Articole, eseuri, studii

1. În volume:

Anania, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinși*, Editura Florile dalbe, București, 1995.

Băicuș, Iulian, *Dublul Narcis*, Editura Universității din București, București, 2003, sursa: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/Baicus//narciscontranarcis.htm>, vizitat la 15.08.2017.

Ciocârlie, Corina, *Femei în fața oglinzii*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1998.

Marius Chivu, *Între viață și literatură, biografia ca indigo*. Antologie, prefață, note și comentarii de Marius Chivu, Polirom, Iași, 2005.

Constantinescu, Pompiliu, *Romanul românesc interbelic*, Editura Minerva, București, 1977.

Cosma, Anton, *Romanul românesc și problematica omului contemporan*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Amintiri deghizate*, Editura Nemira, București, 1994.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, I, Editura pentru Literatură, București, 1967.

Gheorghe, Glodeanu, *Poetica romanului interbelic. O tipologie posibilă*, Ediția a II-a, revăzută, Editura Ideea Europeană, București, 2007.

Ibrăileanu, G., *Opere*, vol. 3 ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, Ed. Minerva, București, 1973.

Ibrăileanu, G., *Opere*, vol. 7, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, Ed. Minerva, București, 1979.

Ichim, Ofelia, *Între Eros, Solitudine și Brahms. Motive literare în proza lui Anton Holban*, Editura Alfa, Iași, 2003.

Lăzărescu, Gheorghe, *Romanul de analiză psihologică în literatura română*, Editura Minerva, București, 1983.

Lovinescu, Eugen, *Scrieri*, II, Editura Minerva, București, 1970.

Lovinescu, Eugen, *Scrieri*, VI, ediție îngrijită de Eugen Simion, Editura Minerva, București, 1975.

Manolescu, Nicolae, *Lecturi infidele*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, Editura Grammar, București, 2006.

Micu, Dumitru, *În căutarea autenticității*, Editura Minerva, București, 1992.

Munteanu, Aurel Dragoș, *Opera și destinul scriitorului*, Editura Cartea Românească, București, 1972.

Perpessicius, *Opere*, vol. 2, Editura Minerva, București, 1976.

Perpessicius, *Opere*, vol. 12, Editura Minerva, București, 1983.

Petrescu, Liviu, *Scriitori români și străini*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, p. 1973.

Petrescu, Liviu, *Realitate și romanesc*, Editura Tineretului, București, 1981.

Petrescu, Liviu, *Romanul condiției umane*, Editura Minerva, București, 1979.

Piru, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, Editura Univers, București, 1981.

Protopopescu, Al., *Romanul psihologic românesc*, Editura Eminescu, București, 1978.

Radian, Sanda, *Portrete feminine în romanul românesc interbelic*, Editura Minerva, București, 1986.

Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară*, II, București, Editura pentru literatură, 1974.

2. În periodice:

Aderca, Felix, *Concert din muzică de Bach*, în „Sburătorul”, an. IV, nr. 6, serie nouă, decembrie 1926.

Aderca, Felix, *Fecioarele despletite*, în „Sburătorul”, an. IV, nr.3, mai 1926.

Călinescu, G., *G. Ibrăileanu, Adela*, în „Viața românească”, an. XXV, nr. 5, mai 1933.

Călinescu, G., *Ioana*, în „Adevărul literar și artistic”, XIX, seria a II-a, nr. 739, 3 februarie 1935.

Constantinescu, Pompiliu, *Anton Holban: O moarte care nu dovedește nimic*, în „Vremea” an. IV, nr.180. 1931.

Constantinescu, Pompiliu, *Romanul lui Mirel*, în „Vitrina literară”, I, 1929, nr.1.

Eliade, Mircea, *Apologia virilității*, în „Gândirea”, VIII (1928), nr. 8 – 9, (august-septembrie).

Holban, Anton, *Arta și morală*, în „Vremea”, nr. 363, 11 noiembrie 1934.

Holban, Anton, *Viața și opera doamnei H. Papadat-Bengescu*, în „România literară”, nr. 17, decembrie 1932.

Ibrăileanu, G., *Influențe străine și realități naționale*, în „Viața Românească”, an. XVII, nr. 2, februarie 1925.

Ionescu, Eugen, *Ultima noapte de dragoste...*, în „Fapta”, nr. 7, an. I, 22 noiembrie 1930.

Ionescu, Eugen, *Genul «Jurnalului»*, în „Facla”, nr. 1578, 4 mai 1938 (XVI).

Lovinescu, Eugen, *Cărțile luptătorilor*, în „Revista Fundațiilor”, V, 1938.

Manolescu, Nicolae, *Psihologie și romanesc*, în „România literară”, an. XI, nr. 25, 22 iunie 1978.

Manolescu, Nicolae, *Sociologia romanului*, în „România literară”, an. XV, nr. 47, 18 noiembrie, 1982.

Munteanu, Romul, *Tradiție și experiment în roman*, în „România literară”, anul XIII, nr. 37, 11 septembrie 1980.

Paler, Ioan, *O istorie a eșecurilor din literatura română. Parada dascălilor de Anton Holban*, în „Astra”, an II(XLI), nr. 10, septembrie 2007.

Petrescu, Camil, *De ce nu avem roman?*, în „Viața literară”, București, an. II, nr.54, 4 iunie 1927.

Philippide, Al. A., *Roman de analiză și roman pur și simplu*, în „Viața românească”, XXV, nr. 4, aprilie 1933.

Pruteanu, George, *Anton Holban*, în „Convorbiri literare”, nr. 5, 15 martie 1972.

Sebastian, Lascăr, *O carte cu eroi imposibili*, în „Adevărul”, anul 49, nr. 15644, 12 ianuarie 1935.

Șuluțiu, Octav, *Autentic și estetic*, în „Azi”, an. III, nr. 1., ianuarie 1934.

Șuluțiu, Octav, *Anton Holban*, în „Viața românească”, X, (1957), nr. 1, ianuarie.

IV. Dicționare

Dicționarul scriitorilor români, Coordonare și revizie științifică de Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998.

Dicționar esențial al scriitorilor români, Coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Albatros, București, 2000.

Dicționar analitic de opere literare românești, Coordonare și revizie științifică: Ion Pop, vol. I-IV, Editura Didactică și Pedagogică (vol. I, 1998), Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, vol. II-1999, vol. III- 2001, vol. IV- 2003.

Dicționarul cronologic al romanului românesc. De la origini până la 1989, Editura Academiei Române, București, 2004.

Dicționarul general al literaturii române, Academia Română și Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Kernbach, Victor, ***Dicționar de mitologie generală***, Postfață de Gh. Vlăduțescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

Marino, Adrian, ***Dicționar de idei literare***, vol. I, (A-G), Editura Eminescu, București, 1973.

Pillat, Dinu, ***Dicționar de termeni literari***, Editura Academiei R.S.R., București, 1976.

V. Bibliografie auxiliară

Albérès, R.-M., ***Istoria romanului modern***. În românește de Leonid Dimov, prefață de Nicolae Balotă, Editura pentru Literatura Universală, 1968.

Alexandrescu, Matei, ***Confesiuni literare***, Editura Minerva, București, 1971.

Alexandrescu, Sorin, ***Privind înapoi, modernitatea***, Editura Univers, București, 1999.

Alexandrian, ***Istoria filosofiei oculte***. Traducere de Claudia Dumitriu, Editura Humanitas, București, 2006.

Amintiri despre Liviu Rebreanu. Text stabilit, antologie și prefață de Ion Popescu-Sireteanu, Editura Junimea, Iași, 1985.

Angelescu, Silviu, ***Portretul literar***, Editura Univers, București, 1985.

Anton, Tudor, Eugenia, ***Ipostaze ale prozei***, Editura Cartea Românească, București, 1967.

Bachelard, Gaston, ***Poetica reveriei***. Traducere de Luminița Brăileanu, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.

Bachelard, Gaston, ***Dreptul de a visa***. Traducere de Irinel Antoniu, Editura Univers, București, 2009.

Bahtin, M., ***Probleme de literatură și estetică***. Traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasilescu, Editura Univers, București, 1982.

- Balotă, Nicolae, *De la Ion la Ioanide. Prozatori români ai secolului XX*, Editura Eminescu, București, 1974.
- Balotă, Nicolae, *Universul prozei*, Editura Eminescu, București, 1976.
- Balotă, Nicolae, *Romanul românesc în secolul XX*, Editura "Viitorul Românesc", 1997.
- Barthes, Roland, *Le degré zéro de l'écriture*, Éditions du Seuil, Paris, 1953.
- Barthes, Roland, *Romanul scriiturii*. Antologie, selecție de texte și traducere de Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasiliu, Editura Univers, București, 1987.
- Bataglia, Salvatore, *Mitografia personajului*. Traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1976.
- Bataille, Georges, *Suveranitatea*. Traducere de Ciprian Mihali și Radu Diaconescu, Editura Paralela 45, Pitești, 2004.
- Braga, Corin, *Psihobiografii*, Editura Polirom, Iași, 2011.
- Bellu, Nicolae, (coord.), *Morala în existența umană*, Editura Politică, București, 1989.
- Bergson, Henri, *Cele două surse ale moralei și religiei*. Traducere de Diana Morărașu, Institutul European, Iași, 1992.
- Biberi, Ion, *Thanatos. Psihologia morții*, Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1936.
- Biberi, Ion, *Eseuri*, Editura Minerva, București, 1971.
- Biberi, Ion, *Viața și moartea în evoluția universului*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971.
- Booth, Wayne C., *Retorica romanului*. Traducere de Alina Clej și Ștefan Stoenescu, prefață de Ștefan Stoenescu, Editura Univers, București, 1976.
- Bucuța, Emanoil, *Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori* (1884-1913), ed. a II-a, Editura Casa Școalelor, București, 1944.
- Camil Petrescu interpretat de...* Ediție îngrijită de Liviu Călin, Editura Eminescu, București, 1972.
- Cazimir, Ștefan, (coord.), *Pionierii romanului românesc. De la Ion Ghica la G. Baronzii*, Editura Minerva, București, 1973.
- Călin, Liviu, *Portrete și opinii literare*, Editura Albatros, București, 1972.
- Călinescu, G., *Epiloguri literare*, Editura Librăriei Al. Stănculescu, București, 1919.
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*. Traducere de Tatiana Pătrulescu și Radu Țurcanu, postfață de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1995.

Chinez, Ion, *Pagini de critică*, Editura pentru Literatură, București, 1969.

Cincă, Stelian, *Psihanaliză și creație în opera lui Gib I. Mihăescu*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1995.

Ciobanu, Valeriu, *Hortensia Papadat-Bengescu*, Editura pentru Literatură, București, 1965.

Cioculescu, Șerban, *Aspecte literare contemporane (1932-1947)*, Editura Minerva, București, 1972.

Ciopraga, Constantin, *Personalitatea literaturii române. O încercare de sinteză*, Editura Junimea, Iași, 1973.

Cioran, Emil, *Amurgul gândurilor*, Editura Humanitas, București, 1991.

Cioran, Emil, *Schimbarea la față a României*, Editura Humanitas, București, 2010.

Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*, Editura pentru Literatură, București, vol. 1-6, 1967-1972.

Constantinescu, Pompiliu, *Studii și cronici literare*, Editura Albatros, București, 1981.

Cosma, Anton, *Romanul românesc și problematica omului contemporan*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977.

Dan Cristea, *Autorul și ficțiunile eului*, Editura Cartea Românească, București, 2004.

Delumeau, Jean, *Păcatul și frica. Culpabilizarea în Occident (secolele XIII-XVIII)*. Traducere de Ingrid Ilinca, Cora Chiriac, Mihai Ungureanu, Editura Polirom, Iași, 1998.

Devi, Maitreyi, *Dragostea nu moare*. Versiunea românească de Ștefan Dimitriu și Theodor Handoca, Postfață de Mircea Handoca, Editura Amaltea, București, 2009.

Diaconescu, Mihail, *Gib I. Mihăescu*, Editura Minerva, București, 1973.

Dodds, E.R., *Grecii și iraționalul*. Traducere de Catrinel Pleșu, Editura Polirom, Iași, 1998.

Dumitrescu-Buşulenga, Zoe, *Sofocle și condiția umană*, Editura Albatros, București, 1974, Colecția „Contemporanul nostru).

Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*. Traducere de Marcel Aderca, Editura Univers, București, 1977.

Eliade, Mircea, *Fragmentarium*, Editura Vremea, București, 1939.

Eliade, Mircea, *Încercarea labirintului*. Traducere și note de Doina Cornea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990.

Elvin, B., *Camil Petrescu*, Editura pentru Literatură, București, 1962.

Evola, Julius, *Metafizica sexului*. Traducere și postfață de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1994.

File de istorie literară, Evocări, Text ales, stabilit, prefată și bibliografie de I. Opreșan, Editura Albatros, 1972.

Forster, E., M., *Aspecte ale romanului*. Traducere și postfață de Petru Popescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1968.

Foucault, Michel, *Istoria sexualității*. Traducere de Beatrice Stanciu și Alexandru Onete, Editura de Vest, Timișoara, 1995.

Freud, Sigmund, *Trei eseuri privind teoria sexualității*. Traducere și studiu introductiv de Lucian Pricop, Editura Măiastra, București, 1991.

Freud, Sigmund, *Opere*, I. Traducere de Dr. Leonard Gavriliu, Editura Științifică, București, 1993.

Freud, Sigmund, *Dincolo de principiul plăcerii*. Traducere de George Purdea și Vasile Dem. Rădulescu, Editura Trei, București, 1996.

Jankélévitch, Vladimir, *Philosophie première, Introduction a une philosophie du "presque"*, PUF, Paris, 1986.

Jankélévitch, Vladimir, *Tratat despre moarte*. Traducere de I. Gyurcsik și M. Gyurcsik, Editura Amarcord, Timișoara, 2000.

Jankelevitch, Vladimir, *Curs de filosofie morală*. Traducere de Adrian Șerban, Editura Polirom, Iași, 2011.

Jung, C., G., *În lumea arhetipurilor*. Traducere din limba germană, prefată, comentarii și note de Vasile Dem. Zamfirescu, Editura „Jurnalul literar”, București, 1994.

Jung, C. G., *Opere complete*, 15, Editura Trei, București, 1995.

Ghiliarovski, V.A., *Psihiatria*. Traducere din limba rusă de dr. Gh. Hîncu și dr. N. Wertheim, Editura Medicală, București, 1956, p. 426.

Ghiță, Florea, *Gib I. Mihăescu*, Editura Minerva, București, 1984.

Ilovici, Mihail, *Tinerețea lui Camil Petrescu*, Editura Minerva, București, 1971.

Iorga, Nicolae, *Pagini de tinerețe*, vol. 2, Editura pentru Literatură, București, 1968.

Iorga, Nicolae, *Istoria literaturii românești contemporane, În căutarea fondului (1890-1934)*, vol. 2, Herseni, Traian, *Sociologia literaturii*, Editura Univers, București, 1973.

Iosifescu, Silvian, *În jurul romanului*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1961.

Iosifescu, Silvian, *Drumuri literare*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957.

Kayser, Wolfgang, *Opera literară. O introducere în știința literaturii*. Traducere și note de H. R. Radian, cuvânt înainte de Mihai Pop, Editura Univers, București, 1979.

Lintvelt, Jaap, *Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere. Teorie și analiză*. Traducere de Angela Martin, Editura Univers, București, 1994.

Manolescu, Nicolae, *Teme*, Editura Cartea Românească, București, 1971.

Marcuse, Herbert, *Scrieri filosofice*. Traducere de Ion Herdan, Sorin Vieru, Vasile Dem. Rădulescu, Editura Politică, București, 1977.

Marino, Adrian, *Modern. Modernism. Modernitate*, Editura pentru Literatură, București, 1969.

Martin, Mircea, *G. Călinescu și «complexele» literaturii române*, Editura Albatros, București, 1981.

Niculescu, Basarab, *Moartea astăzi*, Editura Curtea Veche, București, 2008.

Pamfil, Alina, *Spațialitate și temporalitate. Eseuri despre romanul românesc interbelic*, Editura Dacopress, Cluj Napoca, 1993.

Papahagi, Marian, *Eros și utopie*, Editura Cartea Românească, București, 1980.

Păcurariu, Dim., *Teme, Motive, Mituri și metamorfoza lor*, Editura Albatros, București, 1990.

Perez, Herta, *Ipostaze ale personajului în roman*, Editura Junimea, București, 1979.

Petrescu, Camil, *Teze și antiteze*. Editura 100+1 Gramar, București, București, 2002.

Piru, Al., *Liviu Rebreanu*, Editura Tineretului, București, 1965.

Popa, N., I., *Romantismul românesc și romantismul european*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.

Popovici, D., *Romantismul românesc*, Editura Albatros, București, 1972.

Proust, Marcel, *Contra lui Sainte-Beuve*. Traducere de Valentin și Liliana Atanasiu, Prefață de Marian Popa, Editura Univers, București, 1976.

Oprea, Al., *Mitul «Faurului aburit». Excurs în atelierul prozatorilor români moderni*, Editura Albatros, București, 1974.

Ralea, Mihai, *Scrieri*, vol. 2, Editura Minerva, București, 1977.

Rachieru, Dinu Adrian, *Pe urmele lui Liviu Rebreanu*, Editura Sport Turism, București, 1986.

Raymond, Jean, *Practica literaturii*. Traducere de Mioara Izverna, Editura Univers, București, 1982.

Ricardou, Jean, *Noi probleme ale romanului*. În românește de Liana și Valentin Atanasiu. Prefață de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1988.

Richard, Jean-Pierre, *Literatură și senzație*. Traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1980.

Rovența-Frumușani, Daniela, *Analiza discursului*, Editura Tritonic, București, 2005.

Roznoveanu, Mirela, *Civilizația romanului*, Editura Albatros, București, 1983.

Rusu, Liviu, *Eschil, Sofocle, Euripide*, Editura Tineretului, București, 1961, Colecția „Oameni de seamă”).

Sebastian, Mihail, *Eseuri. Cronici. Memorial*. București, Editura Minerva, 1972.

Simion, Eugen, *Întoarcerea autorului*, Editura Cartea Românească, București, 1981.

Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim*, vol. I-III, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001.

Shopenhauer, *Viața, Iubirea, Moartea*. Traducere Constantin Pestreanu, Editura ETA, Cluj-Napoca, 1992.

Spiridon, Gavril, *Liviu Rebreanu între oameni de pe Someș*, Editura Bistrița, Bistrița-Năsăud, 1976.

Stancu, Ilin, *Liviu Rebreanu în atelierul de creație*, Editura Minerva, București, 1985.

Stancu, Ilin, *Liviu Rebreanu în Agora*, Editura Minerva, București, 1988.

Starobinski, Jean, *Textul și interpretul*. Traducere și prefață de Ion Pop, Editura Univers, București, 1985.

Tacciu, Elena, *Romantismul românesc*, Editura Minerva, București, 1982.

Thibaudet, Albert, *Fiziologia criticii*. Studiu introductiv, selecție, traducere și note de Savin Bratu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1966.

Radu G. Țeposu, *Suferințele tânărului Blecher*, Editura Minerva, București, 1996.

Valerian, I., *Cu scriitorii prin veac*, Editura pentru Literatură, București, 1967.

Vianu, Tudor, *Scriitori români*, vol. 3, Ediție îngrijită de Cornelia Botez, Antologie de Pompiliu Marcea, Editura Minerva, București, 1971.

Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Editura Hyperion, Chișinău, 1991.

Vlad, Ion, *Aventura formelor. Geneza și metamorfoza „genurilor”*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.

Vlad, Ion, *Lectura romanului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983

Vrancea, Ileana, *E. Lovinescu, critic literar*, Editura pentru Literatură, București, 1965.

Weininger, Otto, *Sex și caracter*. Traducere Monica Niculcea, Șerban Căpățână, Monica Dumitrescu, Editura Anastasia, București, 2002.

Zaciu, Mircea, *Glose*, Editura Dacia, Cluj, 1970.

Zéraffa, Michel, *Personne et personnages. Le roman des années 1920 aux années 1950*, 2-e tirage, Éditions Klincksieck, Paris, 1971.

VI. Bibliografie complementară

Auerbach, Erich, *Mimesis. Reprezentarea realității în literatura occidentală*. Traducere de Ion Negoitescu, prefață de Romul Munteanu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967.

Baltazar, Camil, *Scrisori, studii și documente*, Editura pentru literatură, București, 1965.

De la N. Filimon la G. Călinescu. Studii de sociologie a romanului românesc. Studiu introductiv de Paul Cornea, București, Editura Minerva, 1982.

Milošević, Nikola, *Eseuri de antropologie literară*. Traducere de Sorin Stoenescu, Prefață de Nicolae Bellu, Editura Univers, 1983.

Niculescu, Aurel, *Observații asupra limbii scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 1971.

Ornea, Z., *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, București, 1980.

Piru, Al., *Critici și metode*, Editura Cartea Românească, București, 1989.

Radian, Sanda, *Corelații între literatura română și literatura universală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.

Ralea, Mihai, *Perspective*, Editura "Casei Școalelor", București, 1928.

Vianu, Tudor, *Figuri și forme literare*, București, Editura „Casa Școalelor”, 1946.

Vlad, Ion, *Convergențe (Concepte și alternative ale lecturii)*, Editura Dacia, Cluj, 1972.

VII. Antologii

Muzică și literatură, Antologie, studiu introductiv, note bibliografice, indice de Emil Manu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din România, București, 1966.

Scriitori români, Coordonare și revizie științifică de Mircea Zăciu în colaborare cu Marian Papahagi și Aurel Sasu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

Romanul românesc în interviuri, Antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel și Mariana Vartic, Vol. I, Editura Minerva, București, 1985.

Poetica romanului românesc, Antologie, note și repere bibliografice de Mircea Răgneață, Prefață de Radu G. Țeposu, Editura Eminescu, București, 1987.

Bătălia pentru roman, Antologie de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Editura Atos, București, 1997

Romanul românesc interbelic, Antologie, prefață, analize critice, note, dicționar, cronologie și bibliografie de Carmen Matei Mușat, Editura Humanitas, București, 1998.

Pro și contra Marcel Proust. 1921-2000, Antologie, prefață și notă aspra ediției de Viola Vancea, Editura Institutului Cultural Român, București, 2006.

VIII. Interviuri:

De vorbă cu Anton Holban, în „Naționalul nou”, an. I, nr. 127, 12 octombrie 1934.

De vorbă cu Anton Holban despre «Ioana» și despre critica ei, în „Facla”, an. XV, nr. 1216, 18 februarie 1935.

Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică, Antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Editura Minerva, București, vol. I (A-F) – 1985, vol. II (G-P) – 1986, vol. III (R-S) – 1988, vol. IV (Ș-Z) – 1991.

IX. Surse internet:

Diana Vrabie, *Cunoaștere și autenticitate (Drama cunoașterii și tentația autenticității în literatura interbelică)*, Editura Augusta, Artpress, Timișoara, 2008, sursa:
http://iit.iit.tuiasi.ro/philippide/asociația/asociația_admin/upload/I_Vrabie.pdf, vizitat la 30.08.2017.

X. Lucrări științifice, de Adelina Lascu (Beldugan)

Adelina Lascu (Beldugan), „Obsessive forms of jealousy in the novel *Ioana*”, în *Journal of Romanian Literary Studies*, vol. 11, E-ISSN: 2248-3004, p.p. 432-437.

Adelina Lascu (Beldugan), „Thanatic obsession în the *fragments* of Anton Holban” în *Journal of Romanian Literary Studies*, vol. 11, E-ISSN: 2248-3004, p.p. 438-446.

Adelina Lascu (Beldugan), „Death Obsessesins in Anton Holban novels”, în *Linguistic and literary broad research and innovation*, Vol. 6, No. 1 (2017), ISSN 2068-0627, p. p. 15-23.

